

25 januari 2026
Derde zondag door het jaar

Lezingen: Jes. 8,23b-9,3; Ps. 27; 1 Kor. 1,10-13.17; Mat. 4,12-(17)23 (A-jaar)

Inleiding

De Jesaja-lezing (deels gelijk aan de eerste lezing van de Nachtmis van Kerstmis!) en de evangelielezing laten een niet te missen samenhang zien. Het profetencitaat van Matteüs 4,15-16 is immers ontleend aan de Jesaja-lezing. Door precies dit citaat op te nemen, maakt de evangelist Matteüs duidelijk dat uitgerekend het ‘donkere’, ‘heidense’ Galilea het startpunt vormt voor het openbaar optreden van Jezus.

Jesaja 8,23b–9,3 – Andere tijden...

Omstreeks het jaar 730 vChr. stond het Noordrijk er niet al te best voor. Dat had vooral te maken met strafexpedities van de Assyriërs met hun koning Tiglatpileser III. Het vormt de achtergrond van de aankondiging van op handen zijnde andere tijden door de profeet Jesaja. In 8,23b wordt de naderende verandering aangekondigd zoals die vervolgens in 9,1-6 onder woorden wordt gebracht. De oude situatie van een smadelijke bejegening verandert in een situatie van eer. In de daarop volgende verzen wordt deze verandering weergegeven in termen van donker en licht.

De slotwoorden van 8,23b (*gelil ha-goyim*) worden in diverse vertalingen verschillend weergegeven: ‘het gewest van de heidenen’ (WV), ‘het domein van andere volkeren’ (NBV21), ‘het gebied waar nu andere volkeren wonen (BGT) en: ‘het Galilea waar de heidenvolken wonen’ (HSV).

De weergave van het citaat in Matteüs 4 gaat duidelijk terug op de Septuaginta (*Galilaia tôn ethnôn, ta merè tès Ioudaias*).

De beginwoorden van 9,2 (‘U hebt het volk...’) maken duidelijk dat de hier aangekondigde bevrijding geheel en al op het conto geschreven moet worden van de HEER. Hij is het immers die de loop van de geschiedenis bepaalt en de deze grote verandering tot stand zal brengen. Dit wordt aan het slot van 9,1-6 ook nog eens duidelijk onder woorden gebracht: ‘De geestdriftige liefde van de HEER van de machten zal dit teweegbrengen’ (WV).

1 Korintiërs 1,10-13.17 – Wees eensgezind!

Het gedeelte uit de eerste brief van Paulus aan de christenen van Korinte bevat een oproep om vooral de eenheid onder elkaar te bewaren. Er moet in de gemeente daar sprake geweest zijn van onderlinge verdeeldheid. In aansluiting op de groet waarmee de brief begint (1,1-3) schrijft de apostel om te beginnen over de genade die de gemeente in Christus Jezus geschonken werd en over de uitwerking van deze genade in de gemeente (m.n. 1,5a; 1,7b; 1,8) – om direct daarna ter zake te komen met de woorden: ‘God, door wie u geroepen bent om één te zijn...’ (1,9a). Dit appèl wordt in de daaropvolgende passage 1,10-17 kracht bijgezet door minder lovende woorden over partijschappen binnen de gemeente: ‘Ik ben van Paulus. Ik ben van Apollos. Ik ben van Kefas.’ Dat had waarschijnlijk te maken met de dooppraktijk binnen de gemeente. De apostel distantieert zich van deze verdeeldheid door te verklaren dat hijzelf nauwelijks gedoopt heeft. Naar eigen zeggen werd Paulus niet geroepen om te dopen maar om Christus te verkondigen (1,14-17).

Zie: H.M.J. Janssen OFM, ‘1 Korintiërs. De apostel Paulus, een bewogen apostel’ in: Henk Janssen & Klaas Touwen (red.), *Paulus zelf*, Vught 2014, 2016², 41-56

Matteüs 4,12-(17)23 – Uitwijken

De perikoop uit het Matteüs-evangelie volgt op het verhaal van de verzoeking van Jezus in de woestijn van Judea. In de openingszin treffen we met de vermelding van de arrestatie van Johannes de Doper een *flashforward* aan. Dat Johannes gevangen genomen wordt én om het leven gebracht wordt, lezen we pas in Matteüs 14 maar hier wordt er reeds melding van gemaakt. De flashforward is een narratieve techniek waarbij een verhaal een tijdsprong maakt naar de toekomst, in tegenstelling tot een flashback, dat naar het verleden gaat. Men kan de verhaaltechniek vergelijken met de literaire stijlfiguur van de prolepsis, zoals met deze regel uit het beroemde gedicht ‘De moeder de vrouw’ van Martinus Nijhoff: ‘En wat zij zong hoorde ik dat psalmen waren’. Aan Jezus wordt bericht dat Johannes gevangengenomen was en als reactie daarop week hij uit naar Galilea. Het zal Jezus geschokt hebben, dat verontrustende nieuws over de Doper. En mogelijk heeft het bij Hem ook verwarring veroorzaakt, dit lot van Johannes. Jezus neemt de wijk, terug naar de streek waar Hij opgroeide, de streek die overigens niet zo best bekend stond. Want daar in het zogenaamde ‘Galilea der heidenen’ zou immers het volk wonen dat de Wet niet kent (citaat van Jes. 9,23b in Mat. 4,15b). Denk ook nog maar eens aan de woorden van Natanaël (Joh. 1,46): ‘Uit Nazaret? Kan daar dan iets goeds vandaan komen?’

Het stokje doorgegeven

Jezus gaat echter niet op de loop en slaat niet zozeer op de vlucht, maar het nieuws over zijn geest- en zielsverwant Johannes heeft Hem wel danig verontrust. Behalve bloedverwanten waren ze immers ook geestverwanten. Niet voor niets heeft Jezus zich kort daarvoor juist door hem laten dopen. Aanvankelijk begreep Johannes niet waarom Jezus zich door hem wilde laten dopen, want hij veronderstelde dat de rollen eigenlijk omgekeerd moesten zijn. Door zich te laten dopen wilde Jezus zich echter solidair verklaren met al die mensen die zich aangesproken wisten door de boodschap van Johannes. Tegenover zijn neef en geestverwant verantwoordt Jezus zich met de woorden: ‘Zó past het ons om alle gerechtigheid te vervullen’. En als we dan nu in het evangeliefragment voor deze dag vernemen hoe Jezus begint met de verkondiging van het Evangelie (4,17 – ‘Kom tot inkeer, want het koninkrijk van de hemel is nabij’), dan mogen we ons best realiseren dat dit exact dezelfde woorden zijn die door Johannes gesproken werden toen hij in de woestijn de mensen opriep om een nieuw leven te beginnen (3,2).

Van centrum naar periferie

Voor Jezus, de wijk nemend naar Galilea, is de beweging die Hij maakt een nadere voorbereiding op het gestalte geven aan zijn opdracht. Hij was al gedoopt door Johannes en de testcase in de woestijn heeft Hij glansrijk doorstaan. Nu kan zijn missie van start gaan. Daar, in Galilea, is Jezus zich nog méér bewust geworden van wat Hem te doen stond. Hij kan zich herkend hebben in de woorden uit dat lied van de Knecht des Heren van Jesaja: ‘Ik zal je maken tot een licht voor alle volken, opdat de redding die ik brengen zal tot aan de einden der wereld reikt’.

Dat ‘licht voor alle volkeren’ rijmt overduidelijk op de woorden uit de eerste lezing met betrekking tot het volk dat in duisternis ronddoelt. Hoe zal Jezus zich manifesteren en hoe zal Hij deze wereld, waarin dingen gebeuren die zo verontrustend kunnen zijn, tegemoet treden? De verkondiging van het evangelie nam een aanvang in Galilea: ‘vanaf dat moment’, zo staat het er. Niet in het politieke en religieuze centrum van het land waar de tempel stond en waar de macht geconcentreerd was, niet in Judea of in Jeruzalem of de directe omgeving, maar in de periferie. En wanneer Jezus meteen vanaf het begin van die verkondiging in Galilea medestanders zoekt voor wat Hem te doen staat, dan werft Hij geen hoog opgeleid personeel,

geselecteerd op basis van vóóraf opgestelde criteria. Nee, gaandeweg langs het Meer van Galilea komt Hij uit bij een paar vissers. Heel gewone mensen, ‘laag opgeleid’ zou dat tegenwoordig misschien wel genoemd worden. Maar Jezus ziet wel iets in ze want Hij heeft ze nodig voor zijn missie. En wat opvallend mag heten, is het gegeven dat Jezus hen aanspreekt op hun sterkste kanten, hun specifieke kwaliteiten. Het onmogelijke vraagt Hij niet van hen. ‘Kom en volg Mij op de weg, en Ik zal van jullie vissers van mensen maken.’ Vissers, dát waren ze – dat hadden ze nou eenmaal goed in de vingers. En vissers moesten ze in de ogen van Jezus vooral blijven! Ja, ze mogen blijven wie ze zijn en ze mogen blijven doen wat ze altijd al deden omdat ze er goed in waren. Maar Jezus vraagt wel van hen: doe het nu eens ánders... Hij wil hen immers tot vissers van mensen maken...

Preekvoorbeeld

Vissers van mensen

Het moet heel bijzonder geweest zijn. Vissers die volop bezig zijn hun netten uit te werpen wanneer Jezus voorbijkomt. Hij roept hen bij name en meteen laten ze alles achter. Er moet een bijzondere fascinatie van hem zijn uitgegaan, want zoiets doe je niet zomaar. Wellicht hebben ze hier of daar iets opgevangen wat hen nieuwsgierig maakt. Het is op zich al een verrassing dat hij zijn activiteit begint in Galilea. Mensen uit dat gebied hebben niet de beste reputatie onder orthodoxe gelovigen. De mensen die daar leven zouden het niet zo nauw nemen met het naleven van de Tora. Ze hebben hun eigen interpretatie van de wet. Niet erg orthodox. Hun voorgeschiedenis heeft daar zeker een rol in gespeeld. Het samen leven met vreemde stammen heeft zijn sporen nagelaten. Dat was niet enkel verlies. Ze hebben ook geleerd verdraagzaam met elkaar om te gaan. Het wordt door de orthodoxe joden in Jeruzalem niet erg op prijs gesteld. Integendeel. Vrome, wetsgetrouwe joden kijken minachtend op hen neer.

Dat Jezus met zijn verkondiging begint in het noordelijk Galilea is niet zonder betekenis. Hij toont begrip voor mensen die eerlijk zoekende zijn naar een authentieke geloofsbeleving. Hij beseft dat de mensen in Jeruzalem een veel strengere wetsbeleving nastreven. Hij ziet ook dat een gevoel van meerderwaardigheid hen niet vreemd is. Er wordt met grote ogen toegezien of de minutieuze navolging van alle wetten tot in de details in orde is. Ruimte voor persoonlijke interpretatie is er niet. Tora is op die manier een harnas geworden die alle beweeglijkheid belemmert.

Jezus brengt begrip op voor beide strekkingen. Hem is het om het wezenlijke van de wet te doen. In het spoor van de profeten voor hem verkondigt hij de liefde als drijvende kracht en als het wezen van de ‘wet en de profeten.’ ‘Kom tot inkeer’ zegt Jezus ‘het rijk der hemelen is nabij.’ Jezus gaat helemaal in het spoor van Johannes de Doper. Ook hij had een soortgelijke oproep de wereld ingestuurd, en heel wat mensen waren naar hem toe gekomen. Er is een ommekeer nodig. Nu breekt een nieuwe tijd door. Zijn tocht naar Jeruzalem heeft daarom een symbolische betekenis. Er zijn geen mensen of groepen van mensen die uitgesloten worden. Het is wél duidelijk dat er in heel de joodse gemeenschap een herbronning nodig is. Terug naar het hart van de Tora.

Het is een uitdaging waar ook de jonge christengemeenschappen mee te maken hebben. Paulus weet er alles van. In Korinte is er onenigheid ontstaan waardoor de gemeenschap uit elkaar dreigt te vallen. Verschillende groepen pretenderen de waarheid in pacht te hebben. Het

wordt een strijd waar Paulus zich met alle kracht tegen verzet. Hij vergelijkt de gemeenschap van gelovigen met een menselijk lichaam. Verscheidenheid is prima en zelfs noodzakelijk, maar alleen wanneer betrokkenheid op het hele lichaam centraal staat. Alleen de verbondenheid in Christus kan garant staan voor de eensgezindheid in de gemeenschap van Korinte (1 Kor. 1,10-13).

Ook de evangelist Matteüs is bijzonder begaan met de eensgezindheid in de gemeenschap. Het erkennen van verscheidenheid hoeft geen scheuring met zich mee te brengen. Integendeel. De trouw aan de Tora hoeft geen bedreiging te zijn voor het geloof in Jezus als de Messias. Beide kunnen elkaar verrijken. Voor Matteüs is Jezus geen ontkenning van de Tora. Hij is er veeleer de vervulling van. Beide horen samen in de nieuwe gemeenschappen die het daglicht zien.

Evolutie hoort nu eenmaal bij de gang van de geschiedenis. Telkens weer steekt het belang van de identiteit de kop op. Het is niet anders vandaag. Het is ook het geval bij de profeet Jesaja. De stammen Zebulon en Naftali worden met soortgelijke vragen geconfronteerd. Het wezenlijke blijft van kracht: de geloofsgemeenschap is geroepen trouw te zijn aan het hart van de Tora. Zij is geroepen een licht te zijn dat schijnt voor heel de wereld. Voor allen blijft de oproep gelden: 'kom tot inkeer (Jes. 9,1-3).

Er is ook nog de merkwaardige uitspraak van Jezus aan zijn leerlingen dat ze vissers van mensen zullen worden. Het kan zowel als vaststelling dan wel als zending begrepen worden. Vissers hebben ongetwijfeld een eigen competentie om de vispopulatie gezond te houden. Er zijn heel wat soorten vissen en andere levende wezens die in de netten terecht komen. Een allegaartje van vissen met zoveel verschillende gestalten: groot en klein, kleuren allerhande en dan nog veel meer levende wezens die in het net terecht komen. Zou dit geen beeld kunnen zijn van de geloofsgemeenschap die we 'kerk' noemen. Er zijn vele gaven in grote verscheidenheid die elk hun betekenis hebben. Belangrijk is dat de verscheidenheid tot zijn recht mag komen. Dat we verschillen leren aanvaarden en waarderen. Zo heet het toch: 'eenheid in verscheidenheid.'

inleiding drs. Harry Tacken
preekvoorbeeld Ignace D'hert op